

CHRZEŚCIJANIN WE WSPÓŁCZESNEJ MISJI KOŚCIOŁA

Wnikając w nauczanie *Vaticanum II* i przesłanie *Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*, daje się skonfigurować cały depozyt nauki Kościoła na temat człowieka i jego godności w kontekście wydarzeń i przemian świata nowego tysiąclecia¹. Zwrócenie uwagi na humanistyczny charakter obrazu Boga, personalizizm wizji człowieka, społeczność jako komunię osób, świętość małżeństwa i rodziny, świat jako dar Boży i wspólnotę darów międzyludzkich, kształtuje w świadomości ludzi wierzących pragnienie życia prawdziwą wolnością w podejmowaniu nowych wyzwań epoki². Wolność, czyli zdolność do wyboru dobra, rozwija się wówczas, gdy człowiek wzrasta duchowo i poprzez wiarę utrzymuje żywą więź z Bogiem³. Dlatego spoglądając w przyszłość, Jan Paweł II głosi Chrystusa jako jedyne Zbawiciela człowieka „wczoraj, dziś i na wieki”⁴. Bóg bowiem posłał swego Syna, aby człowiek przekonał się o tym, czym pragnie On go obdarzyć w wieczności, i by wsparty łaską miał moc wypełnić tajemniczy zamysł Bożej miłości⁵. Ta prawda przenika w sferę życia świata, gdzie „człowiek jest drogą Kościoła”, miejscem, w którym dokonuje się zbawienie przez posługę Kościoła⁶. Tym samym człowiek staje się „drogą” dla wszelkiej działalności społeczno – politycznej świata, by podejmowano wszelkie działania zgodnie z prawdziwą hierarchią wartości, zwłaszcza w sytuacjach koniecznych decyzji na rzecz ludzi znajdujących się

¹ Por. Jan Paweł II, *Wielki Jubileusz Roku 2000*, Watykan 2001, nr 3n.

² Por. P. Valadier, *La chiesa chiamata in giudizio. Cattolicesimo e società moderna*, Brescia 1989, s. 89n.

³ Por. Jan Paweł II, encyklika *Laborem exercens*, w: *Encykliki Ojca świętego Jana Pawła II*, Kraków 2000, nr 4 (skrót: LE); B. Sesboüè, *Credere. Invito alla fede cattolica per le donne e gli uomini del XXI secolo*, Brescia 2000, s. 29-72.

⁴ Por. Jan Paweł II, encyklika *Centesimus annus*, w: *Encykliki Ojca świętego Jana Pawła II*, Kraków 2000, nr 53 (skrót: CA).

⁵ Por. LE 1; G. Cattaneo, *Trasmettere la fede*, Milano 1999, s. 83n.

CA 53.

w potrzebie⁷ Mając to na względzie, Ojciec święty przedkłada człowiekowi naszych czasów przewidziany w planie Bożym ideał człowieczeństwa, a wskazując na chrześcijaństwo i wiarę widzi w nich dopełnienie i uwieńczenie ludzkiej osobowości. Od momentu Wcielenia Syna Bożego nie ma już możliwości oddzielenia Boga od człowieka, który jest podstawową „drogą Kościoła” Dlatego Kościół musi patrzeć na człowieka tak, jak na niego patrzy sam Bóg, gdyż każdy człowiek we wszystkich sytuacjach swojego życia jest przedmiotem Jego miłości i troski.

1. Rola ludzi wierzących w tworzeniu historii Kościoła

Po raz pierwszy w historii soborów *Vaticanum II* w swoich dokumentach dogmatycznych poświęca cały rozdział zagadnieniu roli świeckich w Kościele⁸ Ich wielkie znaczenie dostrzegają Ojcowie Soborowi w konfrontacji z ruchem ekumenicznym, w którym znaczącą rolę odgrywają właśnie świeccy jako członkowie Ludu Bożego z uwagi na posiadaną funkcję tworzenia historii Kościoła⁹ Dlatego wraz z myślą odnowy eklezjologicznej koncentruje się uwaga *Vaticanum II* na roli w Kościele jako komunii wiernych świeckich, którzy poprzez swoją obecność w strukturach wspólnoty eklezjalnej wypełniają misyjne zadanie Mistycznego Ciała Chrystusa¹⁰ „Kościół zaś jest prawdziwie ugruntowany, w pełni żyje i jest doskonałym znakiem Chrystusa wśród ludzi jedynie wtedy, gdy wraz z hierarchią istnieje i działa autentyczny laikat” (DM 21).

Termin „laikat” (*laós – populus*) wskazuje na społeczność przynależącą do Ludu Bożego, którą Nowy Testament określa mianem „święci” (Rz 15, 25), „wybrani” (1 Kor 1, 27), „uczniowie” (Dz 11, 26), „bracia” (1 Kor 1, 10; 2 Kor 1, 1). „Wszyscy bowiem w jednym Duchu zostaliśmy ochrzczeni, aby stanowić jedno Ciało” (1 Kor 12, 13)¹¹ Tak jak Chrystus w darze miłości Ducha wypełnia swoją misję, tak i wierzący otrzymują namaszczenie Duchem, który czyni ich Kościołem

⁷ Por. LE 2.8; CA 54-55; F. Gentiloni, *Bilancio di un secolo da un osservatorio culturale e religioso*, Assisi 1999, s. 74n.

⁸ Por. KK 30-38; Y. Congar, *Vera o falsa riforma nella Chiesa*, Milano 1994, s. 28-41.

⁹ Por. N. Quattrin, *Lo Spirito e la comunione ecumenica: l'VIII Assemblea delle Chiese Cristiane Europee*, RdT 1 (1980), 27-37.

¹⁰ Por. G. C. Lecour, *I fedeli laici*, w: *Il Concilio Vaticano II. Recezione e attualità alla luce del Giubileo* (red. R. Fisichella), Milano 2000, s. 172-206.

¹¹ Por. Ga 3, 28; J. Ratzinger, *Introduzione al cristianesimo*, Brescia 1969, s. 41n.

i konsekruje, by mogli spełniać Bożą misję w świecie¹². Nowy Lud Boży jest zatem ludem konsekrowanym poprzez namaszczenie Duchem Świętym, który sprawia, że otrzymuje on różne dary potrzebne do służby oraz charyzmaty jako pomoc w dziele rozwoju Kościoła w świecie.

Konstytucja *Lumen gentium*, wnikając w specyfikę wspólnoty eklesjalnej, wskazuje na jej funkcjonowanie jako komunii, która spełnia misję ewangelizacji w dziele uświęcania świata. To właśnie uzasadnia, że „wciąż zwiększa się liczba mężczyzn i kobiet z wszelkich grup społecznych i narodów, którzy świadomi są tego, iż są autorami i twórcami kultury swojej wspólnoty” (KDK 55). W kontekście tej myśli *Vaticanum II* zwraca uwagę na fakt, że rodzi się nowy humanizm, w którym nadrzędnym celem jest godność osoby ludzkiej i jej pełne realizowanie się. Dostrzega się tu wyraźnie dowartościowanie roli Boga w koncepcji właściwie skonfigurowanej rzeczywistości świata jako dzieła Bożego stworzenia oraz roli człowieka stworzonego na obraz i podobieństwo Boże (por. Rdz 1, 27). A zatem daje się tu dostrzec pewien dynamizm życia Kościoła jako komunii w aspekcie wertykalnym i horyzontalnym. „Trzeba bowiem, abyśmy wszyscy, «żywąc prawdziwie w miłości, sprawiali, by wszystko wzrastało ku Temu, który jest Głową – ku Chrystusowi. Od Niego poczynając całe Ciało – zespalane i utrzymywane w łączności więzią umacniającą każdy z członków stosownie do jego miary – przyczynia sobie wzrostu dla budowania siebie w miłości» (Ef 4, 15-16)” (KK 30)¹³ Mając to na uwadze, teksty soborowe wskazują na zasadniczą rolę wiernych świeckich w tworzeniu życia Kościoła, zwłaszcza w misji Kościoła. „Przez pojęcie «świeccy» rozumie się tutaj wszystkich wiernych, którzy nie są członkami stanu duchownego i stanu zakonnego prawnie ustanowionego w Kościele. Są to wierni, którzy wcieleni przez chrzest Chrystusa, ustanowieni jako Lud Boży, stawszy się na swój sposób uczestnikami kapłańskiej, prorockiej i królewskiej misji Chrystusa, sprawują właściwe całemu ludowi chrześcijańskiemu posłannictwo w Kościele i w świecie” (KK 31)¹⁴ Uwzględniając to, Sobór Watykański II konkluduje, że „zadaniem ludzi świeckich, z tytułu właściwego im powołania, jest szukanie królestwa Bożego przez zajmowanie się

¹² Por. Łk 4, 18; Ef 1, 13; 2 Kor 1, 21-22.

¹³ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie z okazji otwarcia Drzwi Świętych i nabożeństwa ekumenicznego w bazylice św. Pawła za Murami „Na drodze do pełnej jedności Ciała Chrystusa”* z 18.I.2000, *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 3 (2000), 14-16.

¹⁴ Por. A. Grelley, *Il permanere della comunità*, *Conc* 1 (1973), 35-49.

sprawami świeckimi i kierowania nimi po myśli Bożej. Żyją oni w świecie, to znaczy pośród wszystkich razem i poszczególnych spraw i zadań świata, i w zwyczajnych warunkach życia rodzinnego i społecznego, z których utkana jest ich egzystencja. Tam powołuje ich Bóg, aby pełniąc właściwą sobie misję, kierowani duchem ewangelicznym, jak zaczyn, od wewnątrz niejako przyczyniali się do uświęcenia świata, i tak przede wszystkim świadectwem życia, promieniując wiarą, nadzieją i miłością, ukazywali innym Chrystusa” (KK 31)¹⁵

Konstytucja *Lumen gentium*, koncentrując się na godności świeckich w ich specyficznym powołaniu do „wspólnoty i służby”, szuka uzasadnienia realizowania się misterium Kościoła w świecie¹⁶ Chociaż Mistyczne Ciało Chrystusa składa się z wielu członków, to fundamentalną ideą jednoczącą wszystkich w Ludzie Bożym jest idea świętości, wkomponowana w różnorodność „funkcji”: „On też ustanowił jednych apostołami, innych prorokami, innych ewangelistami, innych pasterzami i nauczycielami, aby przysposobili świętych do wykonywania posługi dla budowania Ciała Chrystusowego” (Ef 4, 11-12). Dzięki mocy Ducha Świętego ta różnorodność „urzędów”, darów i służby, jednoczy i konsoliduje wspólnotę eklezjalną.

Życie i działalność Kościoła skupia w sobie różnorodność „funkcji” i relacji, jak „być z” i „być dla”, w konfiguracji właściwie pojmowanej wspólnoty i służby, które mają swe odniesienie do relacji trynitarniej, tj. Ojcostwa Boga, objawionego przez Jezusa w Duchu Świętym. Relację typową dla chrześcijańskiej wspólnoty w świetle duchowego braterstwa ukazują teksty biblijne: „Wy wszyscy jesteście braćmi” (Mt 23, 8) oraz: „Oto moja matka i moi bracia. Bo kto pełni wolę Bożą, ten jest Mi bratem, siostrą i matką” (Mk 3, 34-35).

Sobór Watykański II w konstytucji *Lumen gentium* dostrzega nie tylko znamieną wartość wiernych świeckich tworzących wspólnotę eklezjalną, ale też uwzględnia ich rolę we właściwym funkcjonowaniu Kościoła, zwłaszcza na płaszczyźnie realizowania jego misji zbawczej¹⁷ Świeccy, włączeni w Mistyczne Ciało Chrystusa jako członkowie

¹⁵ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników sympozjum z okazji 10-lecia ogłoszenia encykliki „Redemptoris missio”* „Wszyscy mamy uczestniczyć w działalności misyjnej Kościoła” z 20.I.2001, L'Osservatore Romano (wyd. pol.) 4 (2001), 32-33; E. Rusconi, *Come se Dio non ci fosse. I laici i cattolici e la democrazia*, Torino 2000, s. 52n.

¹⁶ Por. KK 32; P. Fransen, *La comunione ecclesiale principio di vita*, Cr St 2 (1981), 165-185.

¹⁷ Por. L. Sartori, *L'ecclesiologia del Vaticano II: dinamisimi e prospettive. Appunti sul convegno di Bologna 8-12 aprile 1980*, Cr St 1 (1980), 531-544.

Kościola, poprzez egzystencję w strukturach eklezjalnej wspólnoty i życie w posłuszeństwie zasadom komunii, uczestniczą w życiu całego Ludu Bożego. „Kościół powstał po to, by poprzez rozszerzenie królestwa Chrystusa po całej ziemi ku chwale Boga Ojca uczynić wszystkich ludzi uczestnikami zbawczego odkupienia, i by przez nich cały świat rzeczywiście został skierowany ku Chrystusowi. Każda bowiem działalność Mistycznego Ciała, zwrócona ku temu celowi, nazywa się apostołstwem, które Kościół wypełnia poprzez wszystkie swoje członki, jednakże różnymi sposobami. Powołanie chrześcijańskie ze swej natury jest bowiem również powołaniem do apostołstwa. Jak w organizmie żywego ciała żaden członek rzeczywiście nie zachowuje się biernie, lecz razem z życiem ciała uczestniczy także w jego funkcjonowaniu, tak i w Ciele Chrystusa, którym jest Kościół, całe Ciało «według działania na miarę każdego członka powoduje wzrost ciała» (Ef 4, 16)” (DA 2). W tym kontekście *Vaticanum II* wskazuje na fakt, że obowiązek i prawo świeckich do apostołstwa wypływają z ich zjednoczenia z Chrystusem Głową. „Przez chrzest bowiem wszczępieni w Ciało Mistyczne Chrystusa, przez bierzmowanie umocnieni mocą Ducha Świętego, przez samego Pana przeznaczeni są do apostołstwa. Włączeni zostali w królewskie kapłaństwo i lud święty (por. 1 P 2, 4-10)” (DA 3)¹⁸. Do tej myśli nawiązuje także Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes divinitus* (nr 21): „Słudzy Kościoła niech zaś wysoko cenią czynne apostołstwo świeckich. Niech kształtują świeckich, aby jako członki Ciała Chrystusa stawali się świadomymi swojej odpowiedzialności za wszystkich ludzi; niech dogłębnie objaśniają im misterium Chrystusa, wprowadzają w praktyczne metody i towarzyszą w trudnościach, w duchu Konstytucji o Kościele i Dekretu o apostołstwie świeckich”¹⁹

2. Współdziałanie świeckich w ewangelizacyjnym dziele Kościoła

Świeccy, jako fundament misji Kościoła, zajmują niezwykle ważne miejsce. Nigdy nie sprecyzowano tak jasno apostołskiej roli wiernych świeckich, jak to ukazują w sposób znamieny soborowe dokumenty: *Lumen gentium*, *Apostolicam actuositatem* i *Ad gentes*. W *Lumen*

¹⁸ Por. J. Ratzinger, *Battesimo, fede e appartenenza alla chiesa*, Com 27 (1976), 22-39.

¹⁹ Por. H. J. Pottmeyer, *Continuità e innovazione nell'ecclesiologia del Vaticano II. L'influsso del Vaticano I sull'ecclesiologia del Vaticano II e la ricezione del Vaticano I alla luce del Vaticano II*, Cr St 2 (1981), 71-95.

gentium Sobór wskazuje na fakt, że świeccy są powołani do tego, aby „przyczyniali się do wzrostu Kościoła i do jego ustawicznego uświęcania” (nr 33)²⁰ W tym bowiem urzeczywistnia się ich oddziaływanie na innych ludzi i narody. „Świeccy, jako uczestnicy funkcji Chrystusa Kapłana, Proroka i Króla, mają czynny udział w życiu i działalności Kościoła” (DA 10)²¹, czego konkretnym przejawem jest realizacja misji Kościoła w celu „rozszerzenia królestwa Chrystusa po całej ziemi ku chwale Boga” (DA 2)²². Tę myśl podejmuje również soborowy dekret *Ad gentes*, wskazując wprost na współdziałanie świeckich w ewangelizacyjnym dziele Kościoła: „Wszystkie dzieci Kościoła powinny mieć żywą świadomość swojej odpowiedzialności wobec świata, podtrzymywać w sobie samych ducha prawdziwie katolickiego i poświęcać się dziełu ewangelizacji”²³, są bowiem jako „członki Ciała żyjącego Chrystusa [...] związani obowiązkiem powiększania Jego Ciała i rozszerzania współpracy w tym celu, aby jak najszybciej doprowadzić je do pełni” (DM 36)²⁴ Ta misja jest w swym charakterze jedyna, choć przejawia się w różnoraki sposób urzeczywistniając bogactwo darów Ducha Świętego, udzielonych członkom Kościoła.

Udział świeckich w misji Kościoła jest nacechowany wielką odpowiedzialnością, gdyż poprzez swoją aktywność w swoich środowiskach przekazują oni, mniej lub bardziej, prawdę o Bożym zbawieniu ludziom naszych czasów. Działalność świeckich, o których wspomina dekret *Ad gentes*, koncentruje się na życiu w pełni eklezyjalnym jako znaku doskonałej obecności Chrystusa między ludźmi²⁵

Teologiczny wymiar aktywności świeckich jest podwójny: zewnętrzny i wewnętrzny. Aspekt zewnętrzny ma swoje odniesienie do przekazu biblijnego: „Idźcie i nauczajcie wszystkie narody” (Mt 28, 19). Także na

²⁰ Por. Jan Paweł II, *Homilia w czasie Wigilii Uroczystości Zesłania Ducha Świętego. „Bądźmy otwarci na działanie Ducha Świętego”* z 10.VI.2000, L'Osservatore Romano (wyd. pol.) 10 (2000), 42-43.

²¹ Por. J. Ratzinger, *Il nuovo popolo di Dio*, Brescia 1971, s. 137n; G. Verucci, *La Chiesa nella società contemporanea*, Bari 1988, s. 39-45.

²² Por. KPK, kan. 204-223; J. Wróbel, *Eklezyjalny wymiar wiary chrześcijańskiej*, RT 3 (1994), 53-73.

²³ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do społeczności Uniwersytetu Gregoriańskiego. „Wielowiekowa służba Kościołowi zobowiązuje”* z 6.IV.2001, L'Osservatore Romano (wyd. pol.) 5 (2001), 32-34.

²⁴ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie na audiencji generalnej. „Współpracować w szerzeniu królestwa Bożego na świecie”* z 6.XII.2000, L'Osservatore Romano (wyd. pol.) 3 (2001), 37-38; G. Ancona, *La testimonianza della fede oggi*, Rivista di scienze religiose 1 (1988), 183-193.

²⁵ Por. S. P. Huntington, *Lo scontro delle civiltà e il nuovo ordine mondiale*, Milano 1997.

tę myśl wskazuje św. Piotr w swoim *Pierwszym Liście* (2, 9): „Wy zaś jesteście wybranym plemieniem, królewskim kapłaństwem, narodem świętym, ludem Bogu na własność przeznaczonym, abyście ogłaszali chwalebne dzieła” Kryje się tu zobowiązanie, niejako mandat, aby objawiać światu wspólnotę mesjańską, głosząc Boże zbawienie²⁶ *Vaticanium II*, mając na względzie tenże misyjny mandat, wskazuje na aktywność świeckich jako dzieło umacniane darami Ducha Świętego. „Pielgrzymujący Kościół z natury swojej jest misyjny, ponieważ bierze początek z misji Syna i misji Ducha Świętego, zgodnie z zamysłem Boga Ojca. Zamyśl ten wypływa ze «źródła miłości», czyli miłości Boga Ojca, [...] z którego rodzi się Syn i od którego przez Syna pochodzi Duch Święty” (DM 2)²⁷ Wynika stąd, że apostołstwo świeckich jest zbawczym uczestnictwem w posłannictwie Kościoła na mocy chrztu i bierzmowania²⁸. W tych dwóch sakramentach wierzący staje się bowiem życiowo wkomponowany w Chrystusa i tym samym staje się posłanym do dzieła ewangelizacji. Te dwa sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego są więc niejako witalnym wcieleniem w Chrystusa i Kościół, co sprawia, że chrześcijańska egzystencja, zainicjowana w chrzcie świętym i obdarzona mocą Ducha w darze bierzmowania, ma wymiar egzystencji apostołskiej. Wynikiem tego jest świadomość misji, która przenika nie tylko w sferę życia indywidualnego, rodzinnego, ale także w sferę życia społeczno-politycznego, w świat przeobrażeń ekonomicznych i kulturowych.

„Świeccy posiadają niezliczone okazje do prowadzenia apostołstwa w zakresie ewangelizacji i uświęcania. Samo świadectwo życia chrześcijańskiego i dobre czyny spełniane w duchu nadprzyrodzonym mają moc przyciągania ludzi do wiary i do Boga. [...] Prawdziwy apostoł szuka okazji do głoszenia Chrystusa słowami, czy to niewierzącym, by ich przyprowadzić do wiary, czy to wierzącym, by ich pouczyć, umocnić, zachęcić do gorliwszego życia, «albowiem miłość Chrystusa przynagła nas» (2 Kor 5, 14)” (DA 6). W tym kontekście także rodzina, jako dar Boży, charyzmat, szkoła apostołstwa świeckich, „Kościół domowy” oparty na wierze i mocy Bożej, współdziała w ewangelizacyj-

²⁶ Por. Jan Paweł II, encyklika *Redemptoris missio*, w: *Encykliki Ojca świętego Jana Pawła II*, Kraków 2000, nr 33, (skrót: RMs); tenże, *Przemówienie do uczestników Konferencji na temat mediów i kultury zorganizowanej przez Episkopat Włoch. „Nowe środki przekazu w służbie nowej ewangelizacji”* z 9.XI.2002, *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 2 (2003), 33-34.

²⁷ Por. G. Greshake, *Il Dio Unitrino. Teologia trinitaria*, Brescia 2000, s. 37n.

²⁸ Por. KK 33; DM 36.

nym dziele Kościoła²⁹ Mając to na uwadze, dekret *Apostolicam actuositatem* wskazuje na pewne zasadnicze zdania apostołatu rodziny, takie jak: tworzenie wspólnoty opartej na świętości i nierozzerwalnej więzi małżeńskiej, przestrzeganie praw i obowiązków przysługujących rodzicom w procesie edukacji chrześcijańskiej swoich dzieci itp. Albowiem także chrześcijańska rodzina przekazuje innym pewne wartości transcendentne, oparte na zasadach sprawiedliwości, wolności, miłości Boga i bliźniego.

3. Formacja świeckich

Jednym z ważnych obowiązków Kościoła w procesie kształtowania życia religijnego świeckich jest edukacja i formacja teologiczna. Ze względu na aktywny udział świeckich w ewangelizowaniu i uświęcaniu świata staje się konieczne właściwe ich doksztalcenie, tak by w korelacji do potrzeb przeobrażającego się świata umieli odpowiednio żyć duchem Ewangelii³⁰ „Ponieważ w naszych czasach powstają nowe problemy i szerzą się bardzo poważne błędy, które usiłują doszczętnie zniszczyć religię, porządek moralny i samą społeczność ludzką, ten święty Sobór serdecznie zachęca świeckich, według zdolności i wiedzy każdego, by zgodnie z myślą Kościoła przyczyniali się do wyjaśniania zasad chrześcijańskich, bronili ich i odpowiednio dostosowywali je do problemów współczesności” (DA 6)³¹.

W kontekście tego przesłania *Vaticanum II*, misyjne dzieło świeckich nabiera charakteru służby, co ma znamiona charyzmatu, który nie jest zarezerwowany ani duchownym, ani szafarzom świętych sakramentów, lecz najpełniej urzeczywistnia się poprzez aktywność świeckich na płaszczyźnie ewangelizacji. Przejawem tej służby jest udział świeckich w „urzędzie kierowania”, w procesie kształtowania osoby i całej wspólnoty w duchu wolności jako daru Ducha Świętego, w tworzeniu zgodności i harmonii między prawami a obowiązkami świeckich jako członków społeczności ludzkiej³². Ci, którzy naśladują

²⁹ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Ecclesia in Europa*, Watykan 2003, n. 90; KK 1.

³⁰ Por. DWCH 2-4.

³¹ Por. Jan Paweł II, *Orędzie na XXXIV Światowy Dzień Pokoju* 1.I.2001. „Dialog między kulturami drogą do cywilizacji miłości i pokoju” z 8.XII.2000, L'Osservatore Romano (wyd. pol.) 2 (2001), s. 24-29; J. Tarnowski, *Spotkanie z Bogiem jako zasadniczy kierunek wychowania chrześcijańskiego*, CT 43 (1973), 51-63.

³² Por. M. Semeraro, *La Chiesa comunione*, Rivista di scienze religiose 2 (1990),

Chrystusa obierając drogę służby, ukazują światu okoliczności zaistnienia wolności, prawdy oraz życia dobrem³³ W tym świetle wszystko, co zostało stworzone do wolności i chwały dzieci Bożych, wskazuje na rzeczywistość wkomponowaną w królestwo Boże, na rzeczywistość przenikniętą Bogiem. W tym względzie aktywność religijna jest uwarunkowana sposobem rozumowania i przyjęcia wartości rzeczywistości stworzonej oraz jej relacji do oddania chwały Bogu za dzieło zbawienia człowieka³⁴

Większą jeszcze racją urzeczywistniania chrześcijańskiej wolności człowieka jest realizacja głębi jedności stworzenia i zbawienia. „W obecnych okolicznościach jest absolutnie konieczne, by w kręgu działalności świeckich umacniała się zespolowa i zorganizowana forma apostołstwa, jedynie ściśle połączenie sił uzdalnia bowiem do pełnego osiągnięcia wszystkich celów współczesnego apostołstwa i do skutecznej obrony jego dobra” (DA 18)³⁵

W zachowaniu harmonii między prawami i obowiązkami świeckich ważną rolę odgrywa umiejętność kształtowania postawy świeckich jako obywateli i chrześcijan. W wymiarze ludzkim i religijnym winna więc się tworzyć świadomość godności osoby ludzkiej, która jest związana ze światem poprzez swoją w nim obecność. Wierni świeccy winni zatem „dopomagać sobie wzajemnie do coraz bardziej świętego życia, aby świat został przepojony Duchem Chrystusa i w sprawiedliwości, miłości i pokoju tym skuteczniej osiągał swój cel. [...] Ponadto ludzie świeccy powinni wspólnymi siłami tak uzdrawiać istniejące w świecie obyczaje i stosunki, [...] aby to wszystko stosowało się do norm sprawiedliwości i raczej sprzyjało praktykowaniu cnót, niż mu przeszkadzało. Tak postępując, przepoją kulturę i dzieła ludzkie wartościami moralnymi” (KK 36)³⁶ W tym kontekście wymowne jest wskazanie Soboru, zawarte w dekrete o misyjnej działalności Kościoła (nr 21): „Świeccy wierni należą bowiem w pełni zarówno do Ludu Bożego, jak i do społeczności obywatelskiej: należą do swojego narodu, w którym się urodzili, w skarbach jego kultury mają udział przez

347-387; B. Sesboùè, *Credere. Invito alla fede cattolica per le donne e gli uomini del XXI secolo*, Brescia 2000, s. 72-96.

³³ Por. Flp 2, 8-9; E. Schockenhoff, *Etica della vita. Un compendio teologico*, Brescia 1997, s. 24n.

³⁴ Por. Rz 8, 21; Jan Paweł II, *Przemówienie na audiencji generalnej. „Chwała Trójcy Świętej w stworzeniu”* z 26.I.1999, L'Osservatore Romano (wyd. pol.) 3 (2000), 49-50.

³⁵ Por. L. A. Schöckel, *Il dinamismo della tradizione*, Brescia 1970, s. 68n.

³⁶ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie na audiencji generalnej. „W służbie cywilizacji miłości”* z 23.VIII.2000, L'Osservatore Romano (wyd. pol.) 10 (2000), 6-7.

wychowanie, z jego życiem są połączeni różnorodnymi więzami społecznymi, dla jego postępu współdziałają dzięki własnemu wysiłkowi w swoich zawodach, a jego problemy odczuwają jako własne, usiłując je rozwiązać; należą także do Chrystusa, ponieważ są odrodzeni w Kościele przez wiarę i chrzest, aby w odnowionym życiu i działaniu byli Chrystusowymi, a w Chrystusie wszystko podporządkowane było Bogu i wreszcie, by Bóg był wszystkim we wszystkich³⁷

Poprzez właściwe zrozumienie tej myśli dochodzi się do przekonania i zarazem wskazania, że „wszyscy mogą wykonywać swoje doczesne zajęcia, łącząc wysiłki ludzkie, domowe, zawodowe, naukowe albo techniczne w jedną żywotną syntezę z wartościami religijnymi; kierując się ich autorytetem, wszystko przyporządkowujemy chwale Boga” (KDK 43)³⁸.

W procesie kształtowania chrześcijańskiej postawy świeckich ważną rolę odgrywa formacja duchowa, która wynika z życia wiarą. Wiara, która konstytuuje duchowość świeckich i ich misji, musi być jednak oparta nie na abstrakcji, ale na wierze egzystencjalnej. Pomocą jest tu przesłanie Ewangelii Chrystusa, mające swoje odniesienie do wymiarów życia indywidualnego, społecznego, intelektualnego, duchowego i moralnego³⁹

Ważnym elementem w formacji apostołskiej świeckich jest aspekt nadziei. „Ci, którzy mają wiarę, żyją w nadziei objawienia (chwały) dzieci Bożych” (DA 4)⁴⁰. Nadzieja pozwala bowiem poznać prawdziwą naturę Kościoła oraz istotę życia ziemskiego w odniesieniu do życia nadprzyrodzonego⁴¹. W nadziei daje się rozeznaczyć, poprzez wiarę, wartość Bożej miłości, która jako dar Ducha Świętego konstytuuje właściwe życie chrześcijańskie. Ona to dokonuje przemiany ludzkiego życia, tak by można było przyjąć w pełni Boże dary i je urzeczywistnić w korelacji międzyludzkiej. Miłość, jak i jej konsekwencje, kształtują więc całą aktywność apostołską świeckich. „Obecność chrześcijan we wspólnotach ludzkich niech będzie ożywiana taką miłością, jaką nas

³⁷ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników Konferencji Ministrów Rady Europy. „Wartości religijne i moralne wspólnym dziedzictwem”* z 3.XI.2000, L'Osservatore Romano (wyd. pol.) 1 (2000), 47-48; S. Parenti, *Sull'atto di fede*, Sacra Dottrina 89 (1979), 5-59.

³⁸ Por. E. Schillebeeckx, *Il Cristo. La storia di una nuova prassi*, Brescia 1980, s. 38n.

³⁹ Por. J. Ratzinger, *Trasmettere la fede oggi*, Sacra Dottrina 2 (1983), 130-153.

⁴⁰ Por. I. Sanna, *Teologia come esperienza di Dio. La prospettiva cristologia di Karl Rahner*, Brescia 1997, s. 29n; L. Scheffczyk, *Sensus fidelium – świadectwo mocy wspólnoty*, Com 7 (1987) nr 6, s. 47-61.

⁴¹ Por. KDK 35; E. Scalfari, *Alla ricerca della morale perduta*, Milano 1995, s. 27-38.

umiłował Bóg, który chce, abyśmy i my miłowali się wzajemnie taką samą miłością” (DM 12)⁴².

Obok formacji duchowej niezbędna jest doktrynalna formacja wiernych świeckich, uwzględniająca zagadnienia teologiczne, filozoficzne, etyczne – w aspekcie dokonujących się przeobrażeń poglądów i idei świata. W centrum tej formacji winno być Pismo święte, które jest duszą teologii. Ono to umożliwia bardziej wnikliwe poznanie Bożych wskazań względem świata, tak by szedł on drogą świętych pouczeń i zasad.

Ważnym elementem w tym procesie formacyjnym jest także liturgia, która – nawiązując do tekstów biblijnych – stanowi nowy impuls do wniknięcia w głębię życia modlitwą. Mówi o tym Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei Verbum* zalecając, aby wierzący zgodnie z otrzymaną misją [...] pozostawali w zażyłości z Pismem świętym przez pilne czytanie duchowe oraz staranne studium, aby nikt z nich nie stał się bezużytecznym głosicielem słowa Boga na zewnątrz, wewnątrz nie będąc jego słuchaczem (por. KO 23).

„Oдноśnie do apostołstwa, ewangelizacji i uświęcania ludzi, świeccy powinni być szczególnie formowani do nawiązywania dialogu z innymi, wierzącymi i niewierzącymi, celem ukazywania wszystkim Dobrej Nowiny Chrystusa” (DA 31)⁴³ Nieodzownym elementem formacji świeckich jest więc dialog, który poprzez swój charakter współdziałania kształtuje we właściwym duchu sposób bycia i działania. On to wskazuje na prawdziwe przyjęcie odmienności i różnorodności, co sprawia, że każda wartość zostaje poddana sprawiedliwej ocenie. W dialogu interpersonalnym winna mieć swoje miejsce zasada zgodnej egzystencji ludzkiej i chrześcijańskiej. Człowiek, który doświadcza pewnych ograniczeń, nie otwiera się w pełni na prawdę. Dlatego tak ważne jest zaufanie do właściwie rozumianego dialogu prowadzącego do poznania autentycznych wartości i prawdy. W takim też duchu należy rozumieć dialog w dziele misyjnym, który jest niejako normą nadającą misji Kościoła charakter świadectwa i służby⁴⁴ A nadto poprzez świadectwo życia prawdziwie chrześcijańskiego, pozbawionego dewaluacji Bożych wartości, realizuje się wezwanie do służby względem będących w potrzebie.

⁴² Por. KK 41.

⁴³ Por. DM 41; Jan Paweł II, *Przemówienie na audiencji generalnej. „Wiara, nadzieja i miłość w perspektywie dialogu międzyreligijnego”* z 29.XI.2000, L'Osservatore Romano (wyd. pol.) 3 (2001), 36-37.

⁴⁴ Por. J. Ratzinger, *Fede e futuro*, Brescia 1971; P. Rossano, *Fede e cultura*, PSV 15 (1987), 321-331; E. Rovasenda, *Persona e Comunità*, Sacra Dottrina 54 (1967), 197-217.

Zadaniem *Roku Jubileuszowego 2000* miało być – w koncepcji Jana Pawła II – odkrycie „rzeczywistej obecności Boga w naszych czasach” i zarazem wprowadzenie człowieka na nowo w samo centrum tajemnicy Odkupienia dokonującego się wciąż w Kościele⁴⁵. Bóg, który powołuje każdego człowieka do udziału w owocach Odkupienia, obdarza go swoją łaską i mocą. Dlatego Wielki Jubileusz tak znacząco wzywał ludzkość, by ponownie przeżywała to wydarzenie łaski ze świadomością czynu nawrócenia przywracającego człowiekowi na nowo jedność z Bogiem i Kościołem⁴⁶.

Bóg, który udziela człowiekowi swego przebaczenia, powierza mu zarazem misję bycia „zaczynem” pokoju i pojednania w otaczającym go środowisku⁴⁷. To z kolei przyczynia się do odzyskania i rozbudzenia w człowieku entuzjazmu wiary, dzięki której każdy chrześcijanin będzie mógł doświadczać radości spotkania z Chrystusem – Nauczycielem i Pasterzem, Kapłanem i Przewodnikiem wszystkich sumień⁴⁸.

Jan Paweł II niezwykle trafnie odczytuje to, co jest dobrem i prawdą we współczesnym świecie, i jednocześnie wskazuje na zagrożenia, które niszczą – dotychczas niejednokrotnie z trudem zachowywany – depozyt chrześcijańskiej wiary. Poprzez właściwe sugestie co do konfrontacji i weryfikacji modelu życia świata na progu nowego tysiąclecia, inspirowane on i zachęca do ponownego odkrycia najistotniejszych wartości ludzkiego życia⁴⁹. Obok koniecznych środków do godziwego życia winno się przywrócić w hierarchii dóbr współczesnego świata na nowo wartość wiary, nadziei i miłości⁵⁰. Realia rzeczywistości i różne filozofie życia sprawiają, że coraz bardziej staje się widoczne odejście nie tylko od tego, co Bóg w dziele stworzenia uczynił jako dobre, lecz również wzmagają się walka z tym, co Boże i święte. W całym swoim papieskim

⁴⁵ Por. Jan Paweł II, *Bulla Incarnationis misterium*, Watykan 1998, n. 3; V Pfnür, *Una rinnovata comunione delle Chiese*, w: *Il Concilio Vaticano II. Recezione e attualità alla luce del Giubileo*, (a cura di R. Fisichella), Milano 2000, s. 403-415.

⁴⁶ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do kardynałów i pracowników Kurii Rzymskiej. „Obchody jubileuszowe muszą prowadzić do nawrócenia”* z 21.XII.1999, *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 2 (2000), 13-15.

⁴⁷ Por. R. Latourelle, *La testimonianza cristiana*, Assisi 1971, s. 23n.

⁴⁸ Por. Jan Paweł II, *Homilia w czasie Uroczystości Objawienia Pańskiego i Zamknięcia Wielkiego Jubileuszu Roku 2000. „Serce Chrystusa zawsze otwarte dla wszystkich”* z 6.I.2001, *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 2 (2001), 52-54.

⁴⁹ Por. Jan Paweł II, *List apostolski Novo millennio ineunte*, Watykan 2001, n. 15; tenże, *Oreędzie na XXXIV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. „Głosić Chrystusa na progu nowego tysiąclecia”* z 24.I.2000, *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 3 (2000), 9-10.

⁵⁰ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *List Episkopatu Polski na zakończenie Wielkiego Jubileuszu* z 30.XI.2000, *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 4 (2001), 57-59.

nauczaniu Ojciec święty daje wyraz temu, co stanowi wielki niepokój dzisiejszego człowieka, który rodzi się bez miłości, żyje bez wiary i umiera bez nadziei⁵¹. W tym kontekście jakże wymowne stają się niejednokrotnie powtarzane przez Papieża słowa Ewangelii: „Wyplź na głębię!”⁵².

⁵¹ Por. Comitato Centrale del Grande Giubileo dell'Anno 2000, *Diario di un evento di fede*, Citta del Vaticano 2001, s. 38n; Jan Paweł II, *Przemówienie do kardynałów i pracowników Kurii Rzymskiej*. „Wielki Jubileusz Roku 2000 w życiu Kościoła” z 21.XII.2000, *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 2 (2001), 50-52.

⁵² Por. NMI 1.